

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSERE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

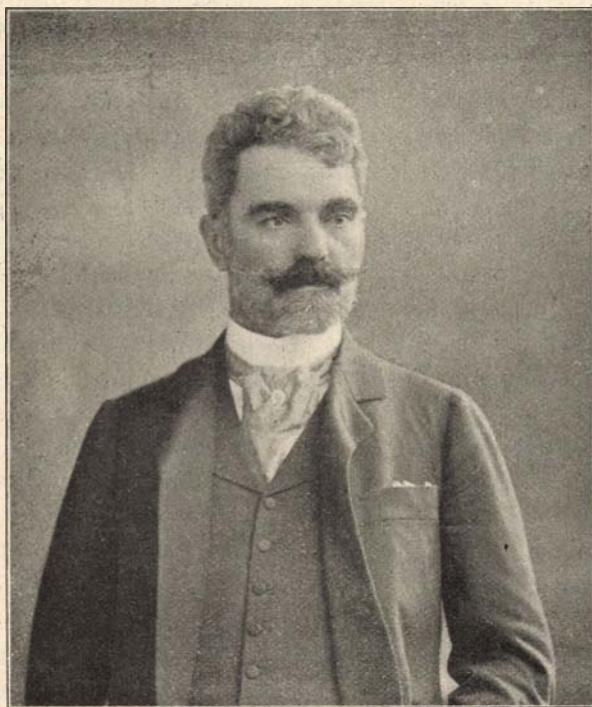
Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
— — — egy évre 2 koronát fizetnek. — — —

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban fölvetetnek. — Kéziratokat nem
adunk vissza. — — —

Ürmössy Miklós

ny. min. tanácsos, a budapesti D. F. E. elnöke.

A tizenkilenczedik száz legelején a Nyikó vidéknek több kiváló papja között, a tordátfalvi, Ürmössy József olyan sajátos hatást tudott gyakorolni híveire, hogy még a dédunokák is áhitattal nézték a templom mellett őrizett sirkövét. Jeles szónok, kiváló emberbarát és tudós férfi lehetett, mert az emlékezet mindezeket a vonásokat fönntartotta róla.

A fia Sándor szintén Tordátfalvának a szeretetét élvezte és ápolta, mint pap Nagy eszü embernek, nagyhatásu prédikátornak tartották.

Ürmösi Sándor szép hírre tett szert egy derék könyvével, a mely először hívja föl a figyelmet az Oláhországba bujdosott magyarokra és az ottani viszonyokra

Másik fia Sámuel, mint ügyvéd Kolozsvárt telepedett meg. Az Andrásy, Kemény és Bánffy családok ügyvéde és jószágigazgatója lett. E nagy vagyonu főuraktól teljes bizalmat érdemelt ki. Ürmösi Sámuel a munkás férfi a körülte élő emberek szívében és halájában láthatlan, de sokáig fényeskedő emlékoszlopot emelt magának. Ma még nagyon sok tanuja él közöttünk annak a határtalan bőkezűségnek és nagyszívűségnek, a mely az Ürmösi háznál fogadta a kis tanulót is, az öreg tanárt is s az unitárius püspököt is. Az Ürmösi-ház feje a megtestesült nemesszívűség, jóság, szerénység, felesége a szellemesség, jó kedély, kitartó munkásság és végtelen szívjóság. Az ők házok volt az unitáriusság központja. Az unitárius összetartás itt vert gyökeret. Kriza, Brassai, Mikó Lőrincz, Kovácsi Antal, Jakab Elek, Hajós János, Nagy Lajos, Siméu Domokos, Ferencz József, Buzogány Áron, s az ifjabbak náluk találkoztak, ott érleltek meg sok üdvös eszmét. A tanulók, főleg derék öt fiok osztálytársai, tanítói és a rokon gyermekek édes otthonuknak tekintették s ma, késő vénségökben is ugy emlékeznek vissza a családfőkre, mint nevelő szülőikre. Már harmincz esztendeje, hogy elhunyt mindkét jóltevő, de a hálaérzet s a kegyelet, mely nevök említésére fakad, oly nagy és őszinte, hogy a mai sivár és háladatlan, vagy mondjuk kalmárszemleü nemzedékek előtt csaknem regeszamba megy. Elég volna azt mondanunk, hogy Ürmössy Miklós, kinek nevét elől irtuk az Ürmösi Samu és neje Ajtai Borbára fia volt. Elég volna oda gondolnunk öt,

mint serdülő ifjút azok közé a puritán jellemű, nagy mivelt-ségű és kitűnő unitáriusok közé. Elég volna megtudnunk, hogy ő, ki 1849-ben született az 50 es és 60-as évek nehéz napjai alatt ilyen szülők és barátok társaságában szívta lelkébe a hazafiság szent tanait. De most miután a meglett férfi és a sokat szolgált állami hivatalnok éppen a mult hónap végén nyugalomba vonult, tehát egy bevégzett pálya után, de sok új munkásság előtt áll, többet is kell mondanunk, mert nekünk úgy tetszik, hogy az ő családja tradicioi átköltöztek Kolozsvárról Budapestre, s habár mint kezdő ifju s az utóbbi időig családnélküli ember, szülői példáját nem követhette, a papi családnak méltó sarja lett. Csaknem akkor ment föl Budapestre Buzogány Áron a közoktatási miniszteriumba, a mikor Andrássy Gyula gróf a kiegyezés utáni első miniszterium elnöke Ürmössy Miklóst maga mellé vitte a miniszterelnökséghez. A nagy államférfi a kezdő ifjút szeretetével tüntette ki, s a nyílt eszű, tiszta fölfogású kezdő rövid idő alatt olyan dolgokat látott és tanult, a miket mások sok évi nagy fáradság után sem érhetnek el. Ürmössyt előzékeny és mivelt modora, határozott tiszta jelleme, székelyes bátor szókimondása s amellet teljes megbízhatósága a következő miniszterelnökök előtt is kedvelté tette.

Ürmössy Miklósban a család írói hajlama hamar megnyilatkozott. Hazai lapjainkban nagy számu politikai cikke, gyönyörű tárczái, elbeszélései és életrajzai jelentek meg, de sajnos, vagy álnév alatt, vagy névtelenül. A babér sokszor könyékezte homlokát, mert szindarabjai elsőhelyen nyertek elismerést több pályázaton, de mivel ő csak bevégzett és tökéletes művel akart nyilvánosság elébe lépni és a kezdők savanyu falatait nem akarta megízlelni, az irodai igazgató munka-áradata elnyelte sok szép idejét s talán reményeit is.

Ürmössy több éven át vezetője volt a miniszterelnöki sajtóirodának. Mindig kiváló pontossággal végezte rendkívül igazgató és fárasztó munkáját.

Mult év őszén, midőn a válságot a kormány az alkotmány megkerülésével akarta még bonyolultabbá tenni, s a nemzet ellenállását meg nem engedett eszközökkel akarta megtörni, az ideális férfiuban a hazafias érzés előtérbe lépett

s elhagyta hivatalát. Midőn a kormánykegy főispáni székeket ajánlott föl neki, nemcsak hogy elutasította magától ezt a lealázó kitüntetést, hanem nejével kiment külföldre, hogy se az áldó se a sujtó kéz utol ne érhesse. Majdnem félévi távollét után még mindig változatlan lévén a politikai helyzet, nyugal maztatást kért, amit megkapott, még pedig azzal a méltánnyal, hogy miniszteri tanácsossá neveztetett ki

Az Ürmössy budapesti élete alatt indult meg az a mozgalom, mely a fővárosban először leány, azután anyaegyházat szervezett Nemcsak eszméje, hanem áldozatának eredménye volt az Unitárius Kiskönyvtár megindítása. A budapesti templom építése körüli munkában szíves lélekkel mindig részt vett, s azután hogy a budapesti egyház kicsiny erejét, az unitarizmus szép eszméivel bele vigye a főváros társadalmába, erős elhatározással megteremtette a Budapesti Dávid Ferencz Egyletet és a vallás-erkölcsi élet terén olyan központtá tette, a melyben szíves készséggel vesznek munkás részt mint felolvasók a legkitünőbb tudósok, papok, theologusok, írók, ironők és művészek. Ő maga pedig lángoltatja szíve szép gondolatait elnöki beszédeiben, amelyeket mindig tűz, hit, tudás és a legtisztább hazafiság hevít.

Mi, kik a Dávid Ferencz egylet működésétől sokat várunk, örvendünk, hogy Ürmössy Miklós a nehézkes hivatali munkakört oda hagyta, mert reméljük, ideje javarészét a vallás-társadalmi munkásságnak szenteli. De újabb értésülésünk szerint más terve is van, az, hogy az országházában foglaljon el helyet. A napokban lépett föl a torockói kerületben képviselőjelöltnek Akinek szívében oly melegség, oly tiszta hazaszeretet, akkora humanus érzés, oly nagy emberismeret, oly tiszta székely-magyar-vér buzog, az bizony a haza első házában is derekasan be fogja tölteni helyét, a haza, a nemzet és a társadalom javára. Reméljük, hogy ez a nemes törekvése valósulni fog!

Íma.

Nagy Isten! életünk ura! szívünk hála érzetével, lelkünk fenkölt gondolatával keresünk tégedet e magasztos pillanatban, s áldozunk lélekben és igazságban neked, ki nagy vagy alko-

tásaidban, bölcs törvényeidben, igazságos az ítéletben, jó a gondviselésben, kegyelmes, bátorító és vigasztaló még a halálban is.

Te gondoskoddál már kezdetben gyermekeidről s azóta évezredekken keresztül gondviselésed munkáiban soha el nem fáradtál. Reád ismerünk mi a nap állásában s körülötte az égi testek járásában a természet szépségében éppen úgy, mint annak hervadásában, a lágy szellőben éppen úgy, mint komor zugásában.

Reád ismerünk a népek életében, annak sorsában, lelki és testi szervezetében, az érzések adásában, hiszen te tettél képekké minket most is szólni a te dicsőségedről nyilván hirdetni a népek előtt a te cselekedeteidet. Hallattad a tieddel a te szózatodat, hajdan az égő csipkebokorban az éjnek titkos magányában is. Ma is te szólsz hozzánk, hiszen nálad van az örök élet beszéde. Te érezteted velünk az életnek édességét és keserűségét, a léleknek nyugalmaát és háborgását, te adod a fényt és borot, a világosságot és sötétséget.

És te jóságos Isten a tégedet féltőknek oly sokszor megmutattad szabadtásodat, kihoztad a népedet a szolgaságnak földéről. Széttörni engedted a békót, a rablánczot, lerázni az igát, a nép zsarnokainak hatalmát. A hontalannak hazát, a bujdosónak otthont, a rabnak szabadulást mutatott a te jobbod.

S mégis mintegy remegve kérdezzük ezeréves multunkra, anyi küzdelmeinkre, harcainkra, csalódásainkra gondolva: mikor jutunk a Nebó-hegy magaslatára, hogy lássuk vérrel szerzett hazánk, könnyel és verejtékkal áztatott földünk valódi szabadságát, függetlenségét. — Atyánk neked mondunk hálát az elért sikerért is, mert a mi van, isteni erőd és atyai szereteted kifolyása.

De isteni erődöt, szabadtásodnak fénylő sugarát leginkább megmutattad a lelki élet kies mezején. Midőn sötétség uralkodott, lelki romlottság, bűn és ármány terjesztette sötét takaróját a halhatatlan életre hívott lelkek felett, Te meggyújtottad az értelem világát.

Midőn fogva tartották a lelkiismeret szabadságát, az önkény és zsarnokság elhatalmasodott, hallattad lelked által ihletett férfiaknak tanításait, örömet izentél azoknak, kik a lelki szolgaságban nyögtek.

Támasztottál minden időben nagy szellemeket, kik munkálják országod eljövetelet

Voltak, vannak és lesznek, kik a tiszta meggyőződést, az eszme szabadságát áruba nem bocsátják soha és bármely körülmények között a faragott képek, az emberek által állított Istenek

és szentekért. Tudtukra adtad, hogy nincs több Isten, hanem csak egy és hogy a bálvány semmi. Tudtul adtad, hogy a becsületes tiszta és ártatlan lélek cselekményeiben mindnyájunkban megszenteltetik, de egyedül szent te vagy, világok alkotója.

Tudjuk, hogy az emberi alkotások romokká lesznek, az ábrándok széteszlanak, a pusztá kivánságok elhálnak, de te Istenünk megmaradsz minden időben. Lelked ereje a lelkek világában fényleni fog mindörökké. S már nem kételkedünk lelki szabadságunkban, melynek boldogító lángja negyedfélszázad óta világol megpróbálva, de törve nem, hiszen üldözve is győzelemre jutott, sokszor elfojtva százszorosán kihajtott s a világ minden táján megmutatta: a hit, Isten ajándéka.

Ma a szabad meggyőződés magaslatán állunk, az ígért föld, a holdog jövő hajnala mosolyg s halljuk a biztató szózatot: ne félj kicsiny sereg, mert tetszett a te Istenednek országot adni. Keletnek fénylő csillaga feltűnt s mi egyszerű pásztorok sietünk a szabadító bölcsőjéhez, melyből az élet vize buzog.

Intnek a reformátoroknak, nagyjainknak szellemei! álljatok őrt a szép palástba burkolt hitcikkelyek, a báránybőrbe öltözött farkasok, az antikrisztusok, s egyéb emberi ármány és irigység meg ne ingassanak. Sőt ha máglya, vérpad, vagy börtön lesz osztályrészetek énekeljétek: „Erős várunk nekünk az Isten“.

És te erős Isten, ki a multnak örömeit és könnyeit adtad, a jelenben is a fényt és homályt feltünteted, jóságodat, áldásodat nyujtod, hozz reánk boldog jövőt A változások felett is maradj változhatatlan atyai szeretettedben, áldó jóságodban — s kinek esztendei soha el nem fogynak cselekedd, hogy a te szolgádnak fiai megmaradjanak és azoknak nagyjai te előtted megőriztessenek“

Nem az álszenteskedés, képmutatás külfényével, hanem a lélekben és igazságban való benső érzéssel járulunk hozzád, s esedezünk: tarts meg minket a keresztény vallás hő kebelén, keresztény testvéreink igaz szeretetében, hazánk és királyunk iránti hűségben, a törvény és emberek iránti tiszteletben.

Adj erőt munkálni a minden napiakért, de úgy, hogy lelkünkben se valljunk kárt Legyen béke és termékenység a haza földén, a különböző hitűek életében és tettében.

Áldd meg e szent ekklézsia kicsinyeit és nagyjait s mindnyájunkat, kik e szent Sionba feljöttünk. A vallás és erkölcsös élet mezején folytatott munkáinkért jutalmazz meg most és mindörökké. Ámen.

Dombi János.

JÉZUS.

Hideg, sötét éj mind körös-körül,
 Fázós, rideg és zimankós világ...
 Jégpáncél arcon és a sziveken,
 Nyüzsgő nyomor, s vakság, mely kiált...
 Bűn, ki tetézi önmagát, midőn
 Röpteti diadalmi szekerét...
 Ah! ah! Gyalázat, sár, szenny mindenütt
 És mocsarában undok, renyhe nép
 ... Nem oh nem Isten szép világa ez,
 Maga a földre épített pokol,
 Lakói ördögök, fejdelmök a Sátán.
 Nincs szeretet s nem tudja senki:
 Nagy Isten hol vagy, hol lakol?!...

*

Az Úr sötét palástot öltve fel
 El-megvonul bús felhői mögé,
 Kioltt néhány világló csillagot.
 S körít gyászfátyolt homloka köré.
 Szent fájdalomba a mig elmerül
 S törül szeméből omló könnyeket,
 Egy gondolat cikázik át agyán
 Kígyulnak rá a hold és csillagok —
 Megváltó Jézus ekkor született.

* * *

Napok letelnek, évre év perreg,
 Fejlődik és nő a kisdéd gyerek
 Fájul a keble szive ver nagyon,
 És benne véghetetlen szeretet
 S könnyet hullajtó részvét, szánalom
 A porba' játszik annyi más között
 S a gondtalanság édes percivel
 Száll az idő, de nem száll nyomtalan —
 Szívének drága gyöngyét szórja el.
 A játszótársak kicsiny serege
 Rajongva nézi, majd szívére zárja...
 Igy épül föl a szeretet világa
 A gyöngye gyermeknép között
 Jézus példáján, ki maga
 Szelidség, s jóság a szava;
 És ime már szívökbe nincsen
 Se rut irigység, sem harag,
 S a szivek első édes álmira
 Melengetőbben kél a nap.

* * *

Pusztán vagyunk... Szendergve alszanak
 Az ég ívén a hold és csillagok,
 Az éjszaka, e vén sátánkerítő,
 Reájuk egy felhőtáborot dobott...
 Jár, kél a Jézus szép szelid alakján
 A szenvedésben tisztult fájdalom:
 — Nincs puha fészek én számomra, nincs,
 Itt kell fejem a kőre hajtanom!...
 S aludni próbál s nincs álom szemében,
 A földgöröngy, tövis testébe vág.
 Éhség emészti, szomjuság epesztí
 És földézi a Sátánt magát...
 — Szenvedsz... Miért? Mert boldogítani vágyasz
 S szállong a lelked szárnya-szabardon,
 Viselsz bozótól megtépett ruhát —
 És könyezel a lelki nyomoron...
 Alkotsz csalóka új világokat
 És éhezel és szomjazol sokat...
Akard s kenyérré válik mind a kő,
 Lesz mindenütt terített asztalod.
 Biborba jársz, napod majd földerül,
 Cifra szolgálknak serge vesz körül
 Csupáncsak megtagadd magad
 S a kít úgy imádsz, édes Istened!...
 Nagy birodalmak dús határait,
 Miket halandó szeme be se lát,
 Adom neked... S teszek fejedre majd
 Gyémánt szemekből rakott koronát...
 Széles világon hordozom neved,
 Csakhogy borulj le s tisztelj engemet!...

— — — — —

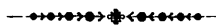
És int a Jézus: Sátán, elmehetsz,
 Ne kísértsd a te Urad, Istened!...
 S rá, mintha a föld nyelte volna el,
 Eltűnt a Sátán. Éjnek árnyai
 Nyomába mind... A pokloknak hadát
 Erő nincs többé megállítani.
 És hogy nem nehéz álom volt csupán,
 Verejtékcsoppók Jézus homlokán
 S lelkén acéllá edzett akarat,
 Hogy érted Isten — s emberszeretet
 Szenvedni kész nyomort, megvettetést,
 Bántalmat és szidalmat, melyre itt
 Gyógyító írt a földi lét nem ad...

Egész világot kész ölelni fel
 S vakságot, dölyföt ostorhegyre vesz,
 Omoljanak a zord, ódon falak,
 Hová erény, hit eltemetkezett,
 S boruljanak le mind előtте
 A népek déltől északig,
 Szeretetnek nagy Istene!...
 Ne legyen egy lélek se, egy se,
 Kit sorsa tőled elszakít
 Reményben, hitben, szeretetben
 Legyen az *egész* egy család,
 Árvák, meg szenvedők előtt
 Ne csukja senki be az ajtaját ..
 A bűn tanyáin — ah, milyen gyönyör
 Indítani új, más tenyészetet,
 Hogy legyen békés, boldogabb világ
 S ne csak virasszuk, a mi elveszett...
 Egy új világ,
 Hol megpihenhet Istennek szeme
 S a kelő napnak fénysugáriban
 Mosolyg le lelke: Jól vagyon
 Én hű, szerelmetes fiam!...

* * *

S a mint áll a szelid alak;
 Feje fölé bukkan a nap
 S von rája égi gloriát: --
Ime, királyi koronád!

Tarcsafalvi Albert

Némely szokásainkról.

Jó előre tájékoztatnom kell a szives olvasót, hogy nem társadalmi szokásainkat akarom szóvá tenni — ámbar ezzel sem végezne felesleges munkát, bárki méltatná figyelmére, — hanem egyházi szokásainkat, melyek idők folytán hiveink között a szer-tartásokra nézve kifejlődtek

Míg más egyházakban előírás szabályozza: mikor kell fel-állani, leülni, térdet-fejet hajtani, halkán vagy hangosan imádkozni, énekelni stb. stb.; addig nálunk hasonló szokásaink tekintetében is az uuitárius szabadelvűség uralkodik s ennek folytán akkora változatosság tapasztalható, hogy valóban elmondhatjuk: ahány egyház, annyi szokás!

Alig hiszem, hogy valamikor megpróbálta volna akár a

köz- akár egyes egyház ezen mi szokásainkat rendeletileg szabályozni s e soroknak sem az a célja, habár nem habozom kimondani, hogy bármennyire tisztetem a szabadságot, de némi egyöntetűséget mégis csak szükségesnek tartok legalább a főbb dolgokban.

Semmi esetre sem helyeselhető, hogy némely vidéken ülve, másutt állva hallgatják a nők a lelkész imáját; valamint az sem, hogy a közének alatt az imakönyvekkel, a közima alatt pedig az énekkönyvekkel babrálnak. Ép így nem helyeselhető már csak a jó nevelés szempontjából sem hogy a férfi renden némelyek zsebre vágott kézzel, mások ékes bajszaikat pödörgetve, s más hasonló uri kényelemben kívánnak áldozni Istennek.

Igaz, hogy az Istennel való társalgás személyi ügy s az imádkozás egy oly benső kíváncsi, melynek szükségletét a ki érzi, az nem akad fenn az efféle kicsinyeskedéseken, mert végül igyekszik, hogy meg se lássa a mások viselt dolgait; meghúzódik egy sarokban s felsóhajt a publikánussal: tudom uram, hogy vétkeztem... nem merem égre emelni szemeimet... bocsásd meg vétkeimet.

Ha a vallásos szokások is ilyen személyi ügyeknek volnának tekinthetők, szinte nem is lehetne semmi szavunk hozzá. Ámde ezen közügyek, melyeket a jó nevelésnek, vallásos kedélynek kívánalmái szerint kell formálni és szabályozni.

Ha ezen szokásoknak nincs meg a vallásos színezete és komolysága, akkor a mi összejöveteleink elvesztik nevelő befolyásaikat. Ellenben a szokások vallásos színezete közáhitatot szül, melynek szárnyain könnyebben emelkedik lelkünk az eget urához. A közáhitat bilincseli le az idegent, ha belépik templomainkba; ez lobbantja föl a vallásos érzelmeket, hogy a szónoki szép eszmék, nem tettek hevitő példák termékeny talajra hulljanak; ezt látva és érezve döbben meg lelkében a megátalkodott, ki évek hosszu során elhanyagolta az urnak házáat. Akkor lennének igazán becsesek vallásos gyakorlataink s összejöveteleink, ha azokat valóban az áhitat angyala lengene körül.

Azt hiszem semmit sem ártanánk a szabadelvűségnek, de annál többet használnánk a vallásos buzgóságnak, ha szokásainkban egyöntetűséget teremthetnénk, mely az áhitat emelkedettségét elősegitené, de semmikép meg nem zavarná.

Csak közelebről voltunk tanui a D. F. Egylet lelkes közgyűlésén annak a visszas állapotnak, mikor is az imádkozás ideje alatt a nők egy része ülve maradt, másik része a férfiakkal együtt felállott. Nem mondom, hogy ezzel a gyűlés méltóságán,

akár az áhitat komolyságán csorba esett volna, de ismerve a női nem érzékenységét, merem állítani, hogy feszélyezve voltak úgy az egyik, mint a másik részen. De feszélyezve voltak bizonyára azok is, kik a tájékozatlan idegennék rossz információt adtak, sőt még azok is, kik a helyzet ferdeségén segíteni szerettek volna. No kérem szívesen ezekre nézve a szép ima mind elveszett.

Van azonban még egy más körülmény is, mi a kérdés fölvetésére sarkalt. Elmondom, a mint megtörtént.

A mult nyár folyamán többek között a Szilágyságból egy előkelő család üdült fürdőkön. A család nőtagjának az volt a vasárnapi szórakozása, hogy rendre vette városunk templomait s így hozzánk is ellátogatott. Könnyű volt felismernem az előkelő idegent a szép számú női közönség között is; mert kellemes csengésű szép hangjával — miután nem szoktak nálunk a nők énekelni — rögtön magára vonta a közfigyelmet. Jól emlékszem, a CXXXVIII. Soltárt énekeltük: „Dicsér téged teljes szívem“. E szavakkal a ezeknek fenszárnyaló dallamaival áldozott az Urnak a mi kedves vendégünk, míg szomszédjai a bársonnyal bélelt, arannyal szegélyezett, ezüst csattos imakönyveiket magasra tartották, hogy az egyszerű énekkönyv annál jobban szegyenkezzék mellette. Lehet, hogy imádkozni akartak s akarnak, valahányszor ezt teszik, de én azt lehetetlennek tartom, mikor a fennebbihez hasonló fenséges Hymnus zeng a közénekben. Sokkal okosabban cselekednének mindazok, kiket illet, ha ez előkelő idegen utmutatását követnék s a maga idején énekkönyvünket vennék használatba. Minden unitárius nőnek tudnia kell, hogy a nők számára irt szép imakönyvek nem templomi, hanem házi használatra valók, hogy mikor betegség, vagy egyéb akadályok visszatartanak az Ur házatól; csendes otthonunkban is társaloghassunk Istenünkkel. Tudnia kell mindeneknek, a kiket illet, hogy unitárius szertartásainknak az ének ép oly lényeges része, mint az ima.

De lássuk csak tovább e kis kitérés utáu, — melyet megtenni szükségesnek tartottam — az előkelő idegent. A közének végeztével elkezdte lelkésünk szívéhez szóló szép imáját, melyet a mi idegenünk a férfiakkal együtt fenn állva hallgatott végig, míg a női közönség kicsinye, nagyja ülve maradt s leborulva imádkozott.

Következőleg rövid időn belől egy közös ismerősünk folytán alkalmam volt találkozni az idegen nővel, mikor is siettem szóvá tenni az esetet. Beszélgetésünk folyamán kedvesen érintett azon megjegyzése, hogy egyszerű, de mégis szép, tiszta templomunkban igen jól érezte magát. Szertartásunknak magasztos

egyszerűsége oly jó hatással volt reá, hogy legszívesebben a mi templomunkat látogatná, de a nőknek ama két rossz szokásával, hogy a közénekben részt nem vesznek s a közima alatt ülve maradnak: nem tud megbarátkozni.

Nagyon sajnálom, hogy a mi kedves unitárius hölgyeinknek, asszonyainknak — kik szót. vallásunk érdekében minden időben meghozták s ma is meghozzák áldozataikat filléreikben, hitbuzgósággaikban — csak félig-meddig kelhettem védelmőkre, mert, hogy a közénekben részt nem vesznek, — a mint már fennebb is érintém — ez tényleg elítélendő rossz szokás. Ámde az, hogy a közimát állva, vagy ülve hallgassák végig, más kérdés tárgya lehet. Éppen azért, mivel nemcsak az idegen, de saját magunk sem vagyunk e dologgal tisztában, alkalmoszerűnek tartom fölvetni a kérdést: Hogyan hallgassák a nők a közimát, állva-e vagy ülve?

Torda, 1905. nov. hó.

Adorján Domokos,
tanító.

Boros Ella kisasszonynak

1906. márczius 24-én történt eljegyzése alkalmára

Murányi Farkas Sándor.

Virág voltál s egy „csillagos“ napja lettél:
Mint virág is fényt, illatot terjesztettél.
Tavaszfényben ég, ragyog még tiszta lelked,
Hát hogyha majd álmaid is mind beteltek —
S átérezed fenséges szép hivatásod:
Még csak *akkor* lesz életed édes, áldott.
. . . Éltet a fény . . . de csak úgy, ha hevít, éget,
Mint a nap a mindenséget . . .
A szívnek is *Szeretet* kell, — a mely éltet.

Nem a »csillag« hideg fénye . . . de a *lélek*
Volt bizonynyal — mely előtted *szebben* fénylett.
S így ha sorsod »csillagokhoz« lesz majd kötve;
Jelentsék — „jó csillagzatod“ itt örökre.
Az az érzés, mely betölti *most* világod,
Mint az illat a virágot —
Tegye szebbé, édesebbé boldogságod.
S járván majd az élet útját immár *ketten*
A *Szeretet* s *hit* lobogjon szivetekben!

Sándor bácsi.

Az iszákosságról.

II.

(Első közlemény az U. K. 1905. évi 8-ik számába.)

Folytatom a megszakított gondolatot Tudva van, hogy a gazdálkodó ember a legszebb, legjobb, legegészségesebb magvakat s állatokat választja ki s használja fel készletéből a jövődöbeli termelésre, szaporításra, mert csak azok hozhatják a kívánt jó gyümölcsöt, sikert, a silány, gyenge, egészségtelen részt pedig más módon értékesíti, elfogyasztja, esetleg megsemmisíti, vagyis az észszerű gazdaságban kivágatják az a fa, a mely nem terem jó gyümölcsöt. Ha ez igaz, s ha igaz a kiválasztásnak ama törvénye, — a mit tagadni vakmerőség volna — hogy a gyenge, a satnya elhull, elpusztul a természet szerinti létküzelemben, ha ezek igazok, akkor csak a lelkében elvakult és szellemileg elbutult gonosz ember nem látja be, hogy a már említett iszákos szülőktől származott 36 nem normális gyermeknek — s talán a 9 látszólag egészségesnek is — minő utódai lehetnek, lesznek. Bizony, bizony így, itt bűnhődnek az atyák vétkéért a fiak „hetediziglen“ és tovább a beláthatatlanig. Figyelje meg csak akárki — úgy gondolatban — egy ilyen gyermek szülőit, nagyszülőit, s azoknak a szeszes italhoz való viszonyában megfogja találni az ártatlan gyermek szerencsétlenségének okát. Egy ilyen gyermeket látáskor miért nem illet és éget az önvád, a szemrehányás és a borzalom mindenkit aunyira, hogy undorral és rettegéssel forduljon el az ily következményeket okozó szeszes italtól. Ha hozzá vesszük, hogy annak a sok boldogtalan házas életnek, annak a sok válópernek, annak a sok öngyilkosságnak nagyrésztben a szeszes ital az iszákosság, a részegség közvetett, vagy közvetlen előidézője: erkölcsi szempontból az elmondottak is elegendő okul szolgálhatnának a szeszes ital kárhoztatására és üldözésére

Van azonban az iszákosságnak gazdasági oldala is. Általánosságban kimondjuk már itt, hogy az emberi szervezet nem követeli meg a szeszt, mint alkotó elemét, sőt ellenségei egymásnak. Eltekintve attól, hogy körünkben is vannak, kik nem tartják létszükségletnek azt és tartózkodnak tőle, hivatkozunk a mohamedánokra (arabok, perzsák, törökök stb.), kik Magyarország népességét tiszszeresen felülmulják, — 170 millió — s a kik szent könyvük, törvényük értelmében soha szeszes italt nem isznak és mégis — élnek boldogan.

A ki azt állítja, hogy a szesz testi erőt ad, az nézze meg az utca sarába esett embertársát, s annak hasztalan erőlködését, bizony az „felkelne, jaj, de nincs erő, s lankadva visszadől“ . .

Mintha hallanám erre a cinikus megjegyzést, hogy az igen sokat ivott s azért nincs ereje, de én viszont kérdezem, hogy miért nincs ez így a táplálékok valamelyikével pl. a kenyérrel, hússal is? és kérdem, hogy az ivásban mennyi a kevés, avagy elég, s hol kezdődik az erőtlenség és tehetetlenség az erő helyett? Hiszen míg Péter már az első pohár ital után bágyadt lesz és nem lép egyenesen, addig Pál csak a tizedikre tántorodik meg. Az igazság az, hogy kevés szesz, csak kevés erőt *veszen el*, a sok pedig sokat s néha az egészséget. E munkaerő levesbedésével aztán természetesen a munka jósága is csökken, a mi ismét a munkabér kisebbedését vonja maga után, s a részben alaptalan és ezen okra visszavezethető panaszt, hogy a megélhetési viszonyok rosszak (A dolog ezen társadalmi oldalának fejtegetését máskorra hagyom)

Arról meg komolyan nem is szólhatunk, hogy a gondolkozást, a felfogást élesíti a szesz, mert az ellenkezőjéről van meggyőződve még a megrögzött iszákos is, midőn bűja, gondja eltemetése czéljából iszik. De kísérletileg is be van az ellenkező bizonyítva egy néhány, a szesz előnyös hatását állító betűszeredővel, kik foglalkozásukban testi és szellemi munkát egyszerre végeznek: egyenkint $\frac{3}{4}$ liter sör, vagy 4 decziliter bor elfogyasztása után lassabban és több sajtóhibával végezték a szedést, mint rendszeren szokták. A szesz hatása bármely munkánál ez, de nem mindeniknél lehet az eredményt ilyen félremagyarázhatatlanul észrevenni, mérlegelni s bemutatni a kételkedőnek.

Az tény, hogy a fáradságot nem érzi meg azonnal a szeszszel élő, mert idegei, szervei eltompulnak, holott a fáradság megvan, éppen úgy, mint a nárkózissal elaltatottnak nem fáj, míg pl. a lábát levágják, de megvan ám felébredése után a fájdalom, miként amannál a szesz elpárolgása után a fáradság s annak minden következményei.

Némelyek azt állítják, hogy a szegénység, a nyomor kényszeríti őket az ivásra Hamis állítás, mert ellenkezőleg áll a dolog: az iszákosság nyomoruságuk oka Van s lesz józan életű szegény ember, de nincs s nem lesz gazdagodó részeges ember, mert az ital elvonja kötelességeitől s elviszi azt is, a mi je van.

Lehet hallani ilyen okot is az ivásra: azért iszom télen, hogy fázom. Hát nyáron miért? Nagyon drága fűtőanyag a szesz, ha egyáltalán melegítő volna ital alakjában. Ennél olcsóbb a bunda is, a tűzifa is, s olcsóbb a meleg tej, kávé, tea. De a szesz, minthogy gyorsan párolog, nem melegít, hiszen a párolgás a hőmérséklet apadásával jár, melyre közelfekvő példát talál akárki, ha kámforral valamely tagját bedörzsöli, vagy udvarát nyáron vízzel meglocsolja: hűvöst fog érezni a párolgás ideje alatt.

Nagy gondatlanságot és pazarlást követ el az — nem tekintve az egészségrontást — a ki a szeszes italt tápszerként tekintí. Ez a valóban drága és rossz táplálék. Nézzük csak a munkást, ki a helyi viszonyokhoz képest a munkaadóval kialakulva, hogy rendes élelmén és pénzbeli bérén kívül naponként hányszor és mekkora adag pálinkát kapjon. S akárhán magán háztartásban mennyivel jobban lehetne táplálkozni az egész családnak a szülő napi itala árával! Elégséges lesz egy kis egybehasonlító számítás ennek kimutatására. A szesz, melyből a pálinka készül nagy adóval van megróva. Csak annyit említek ennek megértésére, hogy denaturált állapotban egy liternek az ára a denaturálás költségeivel együtt 40 - 50 fillér, míg az ivásra alkalmas ugyanilyen erejű — fokú — szesz 2 koronába, tehát négyszeresébe kerül. A ki tehát napjában 50 fillér ára pálinkát fogyaszt el, az tizszer több táperővel bíró anyagot szerezhetne ezzel a pénzzel, ha 3 klgr. kenyeret, vagy 3 liter tejet, vagy 10 tojást, vagy $\frac{1}{2}$ klgr. húst vásárolna, mert ezek nincsenek, illetőleg kevésbé vannak megadóztatva s mégis *valódi tápszerek*. Miért nem kéri ezeket a munkást a *valódi mérég* helyett! Ugyanez áll a borról és örről is a megfelelő arányban. Miért nem tesz minden családfő ezek árával és ezek helyett sokkal olcsóbb s megfelelő táplálékot háza asztalára! Avagy szünjék meg a panasz az általános szegénység miatt. Ne emlegesse a megélhetés nehézségét, ne jajveszékелjen, a ki a kocsmából önként tiszteres árban vásárolja ételle helyett az italt. Az ne várjon könyörüetet, segítséget, a ki esztelenül, vakon, erőszakkal önmaga ássa meg pusztulása sirját.

Dr. Pázsint.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Uj miniszterium.** Április hónap 8-ik napján világra szóló nagy dolog történt a magyar hazában. A király megértette népét és alkotmányos kormányt adott neki. S milyen embereket! Wekerlét a magyar pénzügyek újra terem-tőjét, a Kossuth Lajos fiát Kossuth Ferenczet, a világhírű nagy szónokot Apponyi Albert grófot, a nagy Andrásny méltó fiát Audrássy Gyula grófot, a híres gazdászt Darányi Ignácot, a nagy jogászt Polonyi Gézá, a kitűnő magyar katonát Jekelfalussyt és a derék pártvezért Zichy Aladár grófot. Az ország örömeben mi is osztozunk s üdvözljük a nemzeti kormányt s miniszterünket gróf Apponyi Albertet!

— **Püspökünk a közoktatásügyi miniszternél.** Ferencz József püspök ur Budapesten tisztelgett gróf Apponyi miniszternél ápril 26-án, üdvözölte egyházunk nevében és fölhitva figyelmét egyházi és iskolai intézményeinkre. A miniszter ur nagyon szívesen fogadta és jóakarataról biztosította. A főt. püspök ur a Boldocsy alapítvány évi gyűlésén is részt fog venni.

— **A Dunán túlról értesülünk,** hogy ott az unitárius eszmék sokkal nagyobb hódítást tettek a hullámzó Balaton gyönyörű tájain, mint azt itthon, bércezes hazánkban képzeltük volna. Igen sok faluban jelentkeznek áttérők egyházunk kötelékébe, de sokkal többen vannak

még, a kik szívökben, lelkökben unitáriusok s csupán hivatalosan tartoznak más egyház kötelékébe. Az itt lakó unitárius nép pedig oly erős hitében, annyira ragaszkodik egyházunk igazságaihoz, melyhez hasonló buzgóságot a századok óta unitárius székely falvakban is ritkán találunk. — Ugyanilyen híreket kaptunk a Tisza mellől. Egyszerű vallásunkat az alföldi magyar nép nagyon illőnek tartja az ő egyszerű, meszterkéletlen életéhez és gondolkodásához. Ujabbán egy róm. kath. községből több százán lettek egyházunk tagjai, a mi azért meglepő, mivel nem ígéretek, hanem új teherviselést kaptak. De amit az ember szeret, azért szívesen áldoz.

— **A természet és Jézus** Jézus nagyon szerette a természetet. Tanításait legtöbbször a természeti dolgokról vette, de a természetből mindig Istenhez fordult. Most nagyon sokan vannak, a kik a természetet jobban szeretik, mint Jézust, pedig a természet sokkal szebb ha olyan szemmel nézzük, mint ő, a ki mindenben Isten kezét látta az ember javára és okulására

— **Örömhír.** Mu ányi Farkas Sándornak, az Unitárius Közlöny mély érzésű és tiszta hangú poétájának 10—12 éves lötete nemsokára a közönség kezébe jut. Midőn erről őszinte örömmel adunk hírt, egyuttal megjegyezzük, hogy bizony hosszú volt az ut odáig, míg ezt a tartalmas, erős hazafias és vallásos érzésű költőt sikerült ennyire puhítani. Nála a késő őszben is nyílt a szerénység virága s ez vonzóvá tette a képet, melyet lelkünk róla magának rajzolt. Értesülésünk szerint az unitárius papnövédek egyesülete, melynek Murányi Jóltevője és alapítója, kérte el a kiadás jogát s az előfizetési felhívások már május havában szétmennek. A kötet megjelenése augusztus havára van tervezve.

Tartsuk ezt számon s elismerésünk mellett jutalmazzuk megerdemelt támogatással a legerőteljesebb unitárius poétát.

— **Új papok.** Szentmihályfalvára beköszöntött dr. Pázsint Mihály, ki ezelőtt több évvel kilyénsepszentgyörgyi pap volt s azután világi pályán foglalkozott, jogtudori vizgát tett, de ismét visszatért első választottjához az egyházhoz, mert szereti a vallást, szol-

gálni akar embertársainak. Dr. Pázsint Budapesten is számos társadalmi mozgalomban volt munkás, de főleg a népegylemet szolgálta nagy buzgósággal. Az új téren bőven találhat munkát s mi hisszük, hogy az aranyostordai egyházkörben és egyházközségében is bő áldás fog fakadni nyomdokain. A beiktatást Gálffy Zsigmond mészki lelkész teljesítette hatással. — Iszlóba április 8-án köszöntött be Gálfi András papjelölt. Biktató Fazakas Lajos ny.-szentmárton-cs kfalvi lelkész. Az ifjú pap a jó reménység ígével és bizó lélekkel foglalta el helyét, az iktató pap a nála megszokott lelkesedéssel és tüsszel tárta föl mit vár az egyház a papjaitól. Kívánjuk, hogy áldás kísérje munkásságát. — A h-szentpéteri egyházközség egybehangzó kívánására a főt. püspök ur kinevezte Szén Mihály papjelöltet, a ki május 6-án fog beköszönteni állásába, hova szíves jó kívánataink kísérik.

— **Hetes.** Február 18-án hagyta el Boros Áron tanító a hetesi unitárius leány egyházközséget, munkálkodásának első szinterét. Imájában szívekig ható szép szavakban kérte Isten segédelmét a kicsiny, de lelkes gyülekezetre. Már az Ima alatt könny csordult ki a hivek szeméből, kik mélyen fájlalják, hogy így rövid idő alatt kellett megválniok szeretett tanítójuktól. Rövid de velős és értelmes beszédben mondott bucsut a nevezett egyház községnek, A beszéd alatt hangos zokogásban tört ki minden hívő. Beszédében fejtegette: „Semmi előtt nem vonogattam magamat, a mi néktek hasznotokra való volt. hogy azokat néktek ne hirdetem és hogy ne tanitanám, vagy ne tanitanálak titeket közön éges helyen és házanként. A gyülekezet minden tagjától elbucszúva mondá: „És mostan ime az Isten lelkétől kényszerítetve elmegyek és nem tudom mi következék én reám.“ Áldás kísérje új pályája terén! Most következett az ujonnan kinevezett fiatal és szép reményekre jogosított tanítónak: Asztalos Ferencnek beköszöntő imája és beszédje. Beszédjében először lelke érzelmeit közölte, hogy mint érzi magát itt, távol a szülőföldjétől és sze-

rett-itől. Kéri a hiveket, hogy minden törekvésében igyekezzenek támogatni, mert ő is rajta lesz, hogy az elidője iránt ta u ittott szeretete. ki-érdemelje. A beszéd végével az egyház e öljáróit minden rendű, rangú tagjait üdvözölve, munkálkodására a megoszthatatlan egy I-ten segedelmét kérve. Az ünnepély végetér. A hivek könnyeit első megjelenése letörölte. Reméljük hogy azon tért, melyr vállalkozott hiány nélkül fogja betölteni. Isten segedelme növekedjék kicsiny egyházkörünkben, hogy általa növekedjék kicsiny, de hív se regünk! Az ünnepélyt a hivek megható éneke fejezte be. Hetesen. 1906 febr. 25. Az egyház község megbízásából: Horváth József. Zsombok József, Bíró József

— **A jó ember képe** Van Amérikában egy igazi nagy férfi, az unitárius papok nestora dr. Hale (olv. hál) Edward. Egyszer egy uras meglátta a Hale képét egy elrejtett kis helység fogadóiban. Hogy került ide ez a kép kerdezte az uras a fogadósnét. — Hát kérem — szót a fogadósné — ennek az a magyarázata, hogy itt nagyon sok idegen ember utazik, a kik szállást szoktak kérni, s a kiket én nem ismerek. Gondoltam, hogy ha a Hale képét megismerik, s tudnak valamit erről a nagy emberről, akkor lehet bennök valami jóra valósság is, s befogadom őket szállásba.

A polgári unitárius egyházközség harang a'apja javára 1906 febr. 27 én (hushagyó kedden) rendezett jelmezes táncmulatságon felül fizettek a következők: Ferencz József 10 kor. Dr. Fantus Fülöp Rácegres 5 kor. Reich Alérd 5 kor. Brünner Jenő Müllner Mihály 4 kor. Damokos Árpád (Tamási) 2 kor. Frank Alajos 2 k. Nagy Pál Urhida 2 kor. Kuzmányi Gyula 2 kor. ifj. Császár János 2 kor. Kócz János Budapest 1 kor. Berki János 1 k. 40 fill. Schlesinger József 1 k. 40 fill. Pozsár István Füle 1 k. 40 fill. Takács János 1 k. 40 fill. Gali János Iszkaszgyörgy 1 kor. Nagy Lajos Lepsény 40 fill. Ozv. Listár Józsefné, Sente János, Tóth Vendel, Békefi István, Spiegel Gyula, Zugor Já-

nos, N. N. 40—40 fillér. Összesen 48 k. 80 fill. E mulatság tiszta jövedelme: 55 kor. és 28 fillér. Hálás köszönet! Kőkősy Mihály

— **A ki ma eladja a szavát, holnap eladja a hazát.** A ki buzát termel elviszi a piacra eladja s az árából veszen cukrot, csizmát vagy mézes kalácsot s a háznépét ellátja ruházattal és az apróságnak szerez örömet és mulatságot. A kinek van lova s szekere elviszi a szomszédot a városba vagy az álmásra s a fuvar árát a többi penzhez teszi és kifizeti a negyedévi adóját s egy bajtól megkönnyebbül. De a ki eladja szavát, az eladja a becsületét s azután könnyen eladja vagy elhagyja, a mi azzal csaknem egyenlő — a hazát. Egy választás alkalmával látjuk mily keveset ér a magyar ember szava. 10—20 korona szegény embernek sok pénz, de ha azért a szava, a szavazatát adja oda, oda adta mindenét, oda a becsületét, oda a hitelét is Szomorú dolgokat hallotrunk a mi jó székelyeink olcsóságáról. Nem is hittük el, hogy egy élhető állapotban levő, vagy bármilyen szegény unitárius ember is megvehető legyen kortes célra. Az meg éppen elszomorító ha olyasmit hallunk, hogy az egykor büszke székely odajutott, hogy ha szavazatáról van szó azt várja, hogy ki ad többet érte. Hát a magyar ember szava, a mit eddig kontraktusnak vetek, most úgy látszik egy porció pálinkát s egy méter pánlikát ér. — Igaz-e atyámfiai székelyek?

A polgári unitárius egyházközségben 1905 decz. 31-én és 1906 jan. 1-én a harangalap javára szépen sikerült műkedvelői előadással egybekötött táncmulatlágon rendeztek és felülfizettek a következők: Berki Ferencz 2 kor. ifj. Berki János 2 kor. Breuer Antal Somlyó 2 kor. Brünner Jenő 20 kor. id. Császár János 2 kor. ifj. Császár János 1 kor. Deutsch Hermann 2 kor. Ozv. Erdélyi Károlyné Berhida 20 kor. Dr. Fantus Fülöp Rácegres 5 kor. Fantus Samuné 2 kor. Fische: Mór Cséri p. 10 kor. Fischl Vilmos 1 kor. Frank Alajos 1 kor. Kohn József Füle 50 fill. Körössy Margit 1 kor. Kuzmányi Gyula 2 kor. Kreiner Sándor Szombathely 50 fill.

Latzkovits Béla Székesfehérvár 3 kor. Müllner Mihály 2 kor. Oroszy Pál 2 k. Dr. Radnai Samu 3 kor. Schmidhofer Gyula Budapest 2 kor. Schwaiger Ferencz 2 kor. Szabó Ellemér 2 kor. Tósocki Gáborné 50 fill: Várasfalvi hvek korábbi, de ez alkalommal küldött gyűjtése 19 kor. Veress György Brasó 2 kor összesen 112 korona. A mulatság tiszta jövedelme: 235 K. 50 F. Ugy a szereplőknek, mint a felülfizetőknek hálás köszönetet mond e helyen is a polgári unitárius egyh. közsg. nevében Kőkössy Mihály, unitárius lelkész.

— **Oyama táborok,** ki Japánt a világ l. ghiresebb államává tette, midőn az orosz hadserget megsemmisítette, arról is neveztes, hogy az alkoholnak, vagyis a szeszes italok használatának határozott ellensége. A japán katona nem ivott, az orosz mindig részeg volt s mégis az egész világ tudja, hogy nem az orosz volt a hátrabb. A katonai nevelés n. dern kérdései között jó lenne azzal is foglalkozni, hogy a szeszes italok a katonai erkölcs megölői

— **A madarak védelme.** Angliában rendszeren szervezett és királyi pártfogás alatt álló madárvédő egyesület van. Az angol királynő a következő levelet intézte az egyesület elnökehez: A királyné fölhatalmazza az egyesület elnökét, hogy a nevét lárnikor fölhasználhassa, ha azt a madarak védelme érdekében szükségesnek tartja. A királynéről ismeretes, hogy nagyon jó szívű és humánus érzésű minden élő lény iránt. Az angol királynő soha sem visel tolldiszt s mindent el fog követni, hogy a szép tollu kedves állatok védelemben részesüljenek. Azt mindenki tudja, hogy Angliában ez a levél a női divatban nagy változást fog előidézni.

— **Özv. Szigethy Zsigmondné,** elhunyt 83 éves korában, 40 évi özvegyiség után. Midőn özvegyen marad, apró gyermekei, a maga és mások gazdasága egészen váratlanul vállaira nehezedett, de ő a magyar nők hősiességével szembe szállott az étellel s szépen fölnevelte és elhelyezte gyermekeit, ő pedig örökös munkában boldogan élt. Csak a legutolsó hetekben szűnt meg a munkás

kéz, de elméje mindvégig éber volt. Hűn szerető l.ánya, Albert Dénesné karjai között hunyt el. Nyugodjék csendesen!

— **Elhunytak.** Kulcsár Kálmán máv. vonatmálházo B assóban 41 éves korában. — Adámossy Gábor m. kir. honvéd főhadnagy, a delceg és vitéz katoná. Az erős ember, élete derekán 40 éves korában, hosszas szenvedés után legyőzöttet elhunyt április hó 23-án.

— **Tóth Károly** nyárádszentlászlói unitárius tanítót fajdalmas veszteség érte édes atyj: Tóth Sándor halálával, a kit márczius 21-én helyeztek örök nyugalomra Vadadban.

— **Papnövendékeink** a gyümölcsészeti tanfolyamot Kolo-svárt végezték, és pedig Benczédi Pál, Bedő Gábor, Bodoczi Sándor, Kiss Károly, Kiss Sándor, Pap Zsigmond, Pethő Kálmán.

— **Gyümölcsészeti tanfolyam** tartott l. évi ápr. 26-31. napjain Budapesten. A tanfolyamra felvétettek 4 r. kath. 4 ref. 2 ág. ev. 2 unitárius, 2 gör. kath. l. g. kel. lelkész. Ezenkívül 6 világi, köztük gr. Széchenyi Béla korona ör. Egyházunkat Demeter Dénes karácsonfalvi és Fekete Domokos pipei lelkészek képviselték. A tanfolyamot rudiui Molnár István min. oszt. tanácsos nyitotta meg. Előadók voltak: Angyal Dezső kir. tan. igazgató dr. Győry István mű egyet. tanár és dr. Silberberszky Károly tanár. A tanfolyam hallgatók tisztelegtek Molnár kormánybiztosnál, hol Nagy Árpád pápaacsádi ref. a miniszternel, hol Demeter D. unitárius lelkész beszéltek. Az intézet vezetősége iránti hálát G. a. l. Ferenc poroszlói ref. lelkész tolmácsolta, a hallgatóság nevében. 2 ref. 2 ág. ev. 2 unitárius és l. g. kel. lelkész, a testvéri szeretet ápolására szövetkezve egymással a baráti levelezésre és koronkénti találkozássra fogadást téve, már munkálják a közös kapcsolat fenntartását.

— **Az angol parlamentbe** a választások január folyamán végződtek a liberálisok hatalmas győzelmével. A 440 képviselő között 157 tartozik a protestáns egyházakhoz. Ezek közül unitárius 18, egyikök pap.